

منظر فرهنگی - طبیعی تهران

ظرفیت‌های منظرین کوهستان بی‌بی شهربانو

چکیده | مناظر فرهنگی در مناطق شهری فضای قابل توجهی را اشغال می‌کنند که در شکل‌گیری شخصیت یک شهر نقش بسزایی دارد. ارتباط با منظر آشنا هویت فرهنگی. سیاسی مردم یک جامعه را تقویت می‌کند و موجب احساس تعلق خاطر نسبت به مکان می‌شود.

مؤلفه‌های هویت‌ساز در منظر فرهنگی عبارت از مؤلفه‌های جغرافیایی، تاریخی و انسانی است. چنانچه این مؤلفه‌ها دارای ویژگی‌های خاص و برجسته‌ای باشند، نقش شاخص هویتی را ایفا می‌کنند. اجزای مؤلفه‌های جغرافیایی از متغیرهایی چون کوه، دشت، رود و تپه، مؤلفه‌های تاریخی از بناها، محله، راه و خیابان و مؤلفه‌های انسانی از عناصری چون دین، زبان، آداب و رسوم و اعتقادات محلی تشکیل شده‌اند.

کوه از بارزترین مؤلفه‌های طبیعی است که در ساخت هویت شهر تهران مؤثر بوده است. کوه بی‌بی شهربانو در جنوب شرقی تهران و دامنه‌های کوه ری قرار دارد که از هر سه مؤلفه جغرافیا (کوه)، تاریخ (برج نقاره‌خانه) و انسان (اهمیت مذهبی و آداب و رسوم زیارت) برخوردار است. در طرح‌های توسعه تهران این مکان اهمیت و جایگاه خود را به عنوان یک عنصر اصیل در منظر فرهنگی شهر از دست داده و به صورت متروکه و با فاصله از شهر قرار گرفته است. در این نوشتار نقش کوه‌های بی‌بی شهربانو به عنوان عنصر هویت بخش منظر شهری جنوب شرق تهران بررسی شده است.

واژگان کلیدی | منظر فرهنگی، کوه، هویت، کوه‌های بی‌بی شهربانو، شهری.

مهدیه خواجه پیری،
کارشناس ارشد معماری
منظر

mahdieh.piri@gmail.com

تصویر ۱: قرارگیری زیارتگاه بی‌بی شهربانو بر بالای کوه نقش کلیدی عناصر طبیعی در شکل‌دادن مناظر فرهنگی را نشان می‌دهد. شهری، ایران.
عکس: مهدیه خواجه پیری، ۱۳۹۳.

Pic1: Location of Bibi ShahrBanoo shrine on top of the mountain shows the key role of natural elements in shaping the cultural landscape. Shahr-e-rey, Iran.
Photo: Mahdieh Khajepiri, 2014.

تصویر
Pic1

مقدمه

شباهت شهرهای بزرگ جهان به یکدیگر روز به روز بیشتر و این روند موجب کاهش تمایزات برجسته میان شهرها شده است. منظر فرهنگی در مناطق شهری در شکل‌گیری شخصیت یک شهر نقش بسزایی دارد. شباهت ظاهری شهرها باعث از بین رفتن احساس تعلق خاطر شهروندان و رکود صنعت گردشگری می‌شود. ارتباط با منظر آشنا، بخشی از هویت فرهنگی - سیاسی مردم یک جامعه را تشکیل می‌دهد. به همین دلیل احیای مناظر فرهنگی راه حل مناسبی برای حل مسئله غربت در زندگی شهری به نظر می‌رسد. منظر فرهنگی تنها یک مکان تاریخی نیست، بلکه نشان‌گر رابطه انسان و محیط طبیعی در طول زمان است.

فرصیه

بازگرداندن کوه بی‌شهریانو به سازمان فضایی تهران و نقش آفرینی آن به عنوان نمونه بارز منظر فرهنگی شهر، راهبرد اصلی در احیای هویت منظر شهر تهران است.

منظر فرهنگی

واژه منظر فرهنگی نخستین بار به عنوان اصطلاح علمی در اوایل قرن ۲۰ میلادی توسط «اتو اشلوتار» مطرح شد. او مناظر را به دو گونه دسته‌بندی می‌کند:

۱. مناظری که از زمان به وجود آمدن انسان تاکنون هیچ فعالیت انسانی در شکل‌گیری آن نقشی نداشته است (منظر طبیعی).

۲. مناظری که در اثر فرهنگ‌های مختلف شکل گرفتند (منظر فرهنگی)؛ (James & Martin, 1981: 323).

پس از آن «کارل ساور» بنیانگذار مکتب جغرافیای فرهنگی که به ترویج و توسعه این ایده پرداخت، منظر فرهنگی را این‌گونه تعریف می‌کند:

"منظر فرهنگی یک منظر طبیعی است که به وسیله گروه انسانی شکل گرفته است. فرهنگ نقش عمل و طبیعت نقش واسطه را دارد و منظر فرهنگی ماحصل آن است".

نقش فرهنگ در شکل‌گیری شهرهای ایران

همان‌گونه که اشاره شد چنانچه مولفه‌های جغرافیایی، تاریخی و انسانی از ویژگی‌های ممتاز و برجسته‌ای برخوردار باشند، می‌توانند در نقش شاخص هویتی ایفای نقش کنند. در میان عناصر فرهنگی و تاریخ تمدن‌ها، کوه از مهم‌ترین عناصر طبیعی به شمار می‌رود. اعتقاد به قداست اسرارآمیز کوه و نقش ارتباط بخش آن با جهان ماورایی در ادیان بزرگ دنیا رسوخ داشته است. «بیشتر پیامبران، آیین خویش را از کوه برآدمیان نازل کرده‌اند و ارتباط غیبی آنان در کوه‌هایی که وضعیتی مثالی یافته‌اند، برقرار شده است» (دادگی، ۱۳۸۰). طور سینا مهبط وحی و مکان گفتگوی خدا (پهوه) با موسی بوده است. مکانی که موسی، وحی خداوند و تجلی پاك او را دریافت. در کتاب مقدس، تورات به صراحت بدین مطلب اشاره شده است: «و خداوند بر کوه سینا بر سر کوه ۱۰ نازل شد و خداوند موسی را بر سر کوه آواز کرده که موسی برآمد». در اندیشه‌های اسلامی نیز پیامبر اکرم بر فراز جبل نور در غار حرا به الهام غیبی دست یافت و نخستین وحی الهی در این کوه مقدس بر او نازل شد (قرشی، ۱۳۸۰).

در اعتقادات ایران باستان و مطابق آیین زرتشتی، گفتگوی زرتشت با اهورامزدا نیز بر فراز کوه صورت گرفته است. نکته حایز اهمیت دیگر در ارتباط با بعد معنوی کوه، ساختن معابد بر فراز کوه‌هاست. «معابد، المثنی‌های کوه‌های کیهانی هستند و از این رو پیوند برجسته زمین و آسمان را تشکیل می‌دهند». زیگورات بابلی‌ها بی‌اغراق کوه کیهانی بوده که هفت طبقه برج آن هفت آسمان نجومی را آرایه می‌دهد و فرد روحانی با صعود از آنها به قلعه عالم می‌رسید. نمادگرایی مشابهی، معبد بزرگ (بورو بودور) در جاوه را توصیف می‌کند. این معبد همانند کوه مصنوعی ساخته شده است. صعود از آن معادل سفر خلسه‌آمیزی به مرکز جهان است. با رسیدن به بالاترین نقطه، انقطاع از سطحی به سطحی دیگر تجربه می‌شود و بدین وسیله می‌توان به قلمرو نابی که ورای جهان کفر آمیز است وارد شد (Eliade, 1965).

شاید برمبنای همین اصل اعتقادی است که در دوره حکومت زرتشتی با افزونی گرفتن تأسیس آتشکده‌ها، ایرانیان قدیم، معابد و آتشکده‌های خود را بر بلندای کوه‌ها می‌ساختند. در آنجا که اثری از کوه‌ها نبود، آتشکده‌ها را بر فراز تپه‌ها و زیگورات‌ها بنا می‌کردند. امروزه نیز بسیاری از زیارتگاه‌ها، مقبره بی‌بی‌ها، سیده‌ها و بناهای معروف به دختر بر فراز کوه‌ها قرار دارد که می‌توان این مکان‌ها را پرستشگاه‌های آنهایتا و ایشتر دانست که در طی زمان و با تغییر فرهنگ زرتشتی نام این معابد تغییر کرده و جنبه اسلامی به خود گرفته است (باستانی پاریزی، ۱۳۴۱).

کوهستان منظرین ری در جنوب تهران

کوهستان‌های تهران از بارزترین مؤلفه‌های طبیعی در ساختار شهر است. تهران بر دامنه البرز و در شیبی از شمال به جنوب واقع شده است و در بخش‌های مختلف آن تفاوت شیب مشاهده می‌شود.

در کوهپایه شهر تهران و در قسمت جنوب شرقی آن، جایی که به حاشیه کویر منتهی می‌شود، کوهستان کم ارتفاع موضعی قرار دارد که دشت ورامین را از تهران جدا می‌کند. کوه بی‌بی‌شهربانو در حاشیه غربی این مجموعه و در همسایگی تهران امروز واقع شده است. در دامنه‌های کوه ری و بر فراز صخره‌ای کوهستانی، بنایی با گنبد مینایی به نام بقعه بی‌بی‌شهربانو واقع است که امروزه زیارتگاه اختصاصی مسلمانان است (تصویر ۱). آثار باقی‌مانده از بافت تاریخی ری که دیوار اصلی برج و باروی این شهر است، در شمال روی بلندی‌های چشمه علی تا غرب کوه بی‌بی‌شهربانو، ادامه پیدا می‌کند.

افسانه شهربانو دختر یزدگرد سوم به عنوان «مادر امام سجاد (ع)» که دست کم به قرن سوم هجری باز می‌گردد، در فرهنگ عامه ساکنان تهران اهمیت بالایی دارد، اما فاقد

کوه بی بی شهربانو به عنوان یکی از مناظر فرهنگی-آیینی که عنصری هویت بخش برای شهر تهران به شمار می آید، نقش بسزایی در کنترل و ارتقاء کیفی منظر شهری، خوانایی، هویت و ادراک شهروندان از شهر دارد. این نقش با جدا افتادن از ساختار شهر به دست فراموشی سپرده شده و علی رغم تشخیص آن به عنوان یک مؤلفه طبیعی برای شهر اهمیت فرهنگی خود را نیز از دست داده است.

جدول ۱. آثار معماری پیش از اسلام در محدوده ری که بر فراز بلندی واقع شده اند. مأخذ: نگارنده.

Table1. pre-Islamic architecture of Ray which are located on top of a cliff, Source: author.

نام بنا	قدمت	کاربری
استودان گبرها	سه هزار سال	گورستان
دژ رشکان	اشکانی	قلعه دفاعی
قلعه گبری	اشکانی	قلعه دفاعی
تپه میل	ساسانی	کاخ
حصاری	ساسانی	قلعه دفاعی
آشکده بهرام	ساسانی	

جدول ۲. آثار معماری دوره اسلامی در محدوده ری که بر فراز بلندی واقع شده اند. مأخذ: نگارنده.

Table2. Islamic architecture of Ray which are located on top of a cliff, Source: author.

نام بنا	قدمت	کاربری
قلعه طبرک	قرون نخستین اسلامی	دفاعی
برج نقاره خانه	سلجوقی	آرامگاه
برج اینانچ	سلجوقی	آرامگاه
نقش برجسته چشمه علی	قاجار	یادمان

به طوری که در طی این ۲۰ سال، تهران، ری و شمیران کاملاً به یکدیگر متصل شده و تهران یکپارچه را پدید آورده اند. توسعه به سمت شهری عمدتاً با استقرار واحدهای صنعتی و کارگاهی همراه بوده است.

تا سال ۱۳۷۵: با افزایش روزافزون مهاجرت به تهران، رشد کالبدی خصوصاً در حاشیه های جنوبی تهران سرعت بسیار زیادی پیدا کرد که در منطقه ۲۰ علاوه بر رشد بافت های مسکونی حاشیه ای. انبارها و کارگاه های صنعتی زیادی نیز ایجاد شد که شهری را به منطقه ای صنعتی-مسکونی تبدیل کرد (مهندسان مشاور مهرازان، ۱۳۸۵).

آسیب شناسی منظر فرهنگی کوهستان بی بی شهربانو

توسعه کالبدی تهران علی الخصوص در سه دهه اخیر که همراه با افزایش نرخ مهاجرت از روستا به پایتخت و صعودی شدن نرخ رشد جمعیت کشور بوده است، به ظهور شهری فارغ از برنامه های قدرتمند برای هدایت توسعه انجامید. در نتیجه بحران های پس از پیروزی انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی و محاصره اقتصادی در فقدان طرح های معتبر هدایت کننده و نبود استراتژی های عملی برای توسعه شهر آسیب های زیادی را به ثروت های طبیعی فرهنگی تهران وارد آورده است که برخی از مهم ترین آنها نسبت به کوهستان بی بی شهربانو به قرار زیر است:

۱. نادیده ماندن کوه های بی بی شهربانو به عنوان عنصر طبیعی. تاریخی و هویت بخش شهری در طرح تفصیلی منطقه ۲۰ و اتکای صرف به ظرفیت های حرم عبدالعظیم در برنامه های توسعه شهری
۲. وجود نواحی صنعتی فرسوده که به دلیل محدودیت های قانونی ناظر بر استقرار واحدهای صنعتی و کارگاهی در داخل محدوده شهر و تداخل آن با نواحی مسکونی کارایی خود را از دست داده اند و سطح وسیعی از قلمرو کوه های بی بی شهربانو را اشغال کرده و به انبارها و کارگاه های آلوده ساز بدل شده اند.
۳. روند تخریب گرانه کارخانه سیمان و دست اندازی به فیزیک کوه باعث از بین رفتن

مبانی تاریخی است. چنین اظهار شده که این افسانه از آن رو با شهری پیوند یافته که پیش تر در اینجا مکانی مقدس برای یک ایزدبانوی زرتشتی، یعنی آناهید، وجود داشته و بدین سان، حرمت و بزرگداشت محلی آن در ظاهر و هیأتی اسلامی دنبال شده و دوام یافته است. آناهید دارای لقب دینی «بانو» بود، و ممکن است که زیارتگاه مذکور در ری زیر عنوان «شهربانو» (بانوی سرزمین، یعنی ایران) بدو اختصاص یافته باشد.

این نظریه که زیارتگاه مورد بحث در اصل یک مکان مقدس زرتشتی بوده، افسانه مشابهی مربوط به زیارتگاه زرتشتی «بانوی پارس» تأیید می شود. وجود آبگیری مقدس در دامنه تپه بی بی شهربانو، که زائران پیش از بالا رفتن به سوی خود زیارتگاه در آن جا راز و نیاز می کنند، پیوند شهربانو با آناهید (ایزدبانوی آبها) تأکید و تقویت می کند (بویس، ۱۳۴۶): (تصویر ۲). بسیاری از آثار معماری با ارزش به جای مانده از دوره های مختلف تاریخی در شهر باستانی ری بر فراز کوه ها و تپه های اطراف این شهر قرار دارد. این آثار را می توان به دو گروه یعنی بنای تاریخی قبل از اسلام (جدول ۱) و دوره اسلامی (جدول ۲) دسته بندی کرد. مطالعه کارکردهای مختلف بناهایی که بر ارتفاعات شهر قرار گرفته اند نشان دهنده نقش و توجه به ویژگی های طبیعی کوه در ساختار شهرهای کهن ایران است.

بررسی نمادها و عناصر باقی مانده از منظر فرهنگی ری که با محوریت کوهستان بی بی شهربانو مکان گزینی کرده اند نشان می دهد، کوه های بی بی شهربانو از هر سه مؤلفه جغرافیایی (کوه)، تاریخی (بقعه بی بی شهربانو و برج نقاره خانه) و انسانی (اهمیت مذهبی و آداب و رسوم زیارت) برخوردار است که جوهر منظر فرهنگی این محدوده را به وجود می آورد. وجود کوه در این منطقه علاوه بر جلوه بصری موقعیت ویژه ای برای توسعه گردشگری مذهبی، تاریخی و طبیعی فراهم می آورد که به حفاظت، توسعه و معرفی اهمیت آن به عنوان منظر فرهنگی هویت بخش تهران کمک می کند. در طرح های توسعه شهری تهران این مکان اهمیت و جایگاه خود را به عنوان یک مکان تاریخی-طبیعی در شهر از دست داده و به صورت عنصری جدا افتاده از شهر محسوب شده است (تصویر ۳).

تحولات کالبدی شهری

به منظور آسیب شناسی محدوده ری و بی بی شهربانو در جهت تبیین راهبردهایی برای رفع بحران پیش آمده در خصوص منظر فرهنگی بی بی شهربانو، توسعه کالبدی منطقه ۲۰ از سال ۱۳۰۰ تاکنون مورد بررسی قرار گرفته که چکیده آن به شرح زیر است:

تا سال ۱۳۰۰: در این دوره تهران، شمیران و ری به صورت کاملاً مجزا و با سطوحی ناچیز شکل گرفته اند. در منطقه ۲۰ نیز بافت مسکونی کوچکی در اطراف محدوده حرم حضرت عبدالعظیم (ع) و به سمت میدان شهری شکل یافته است.

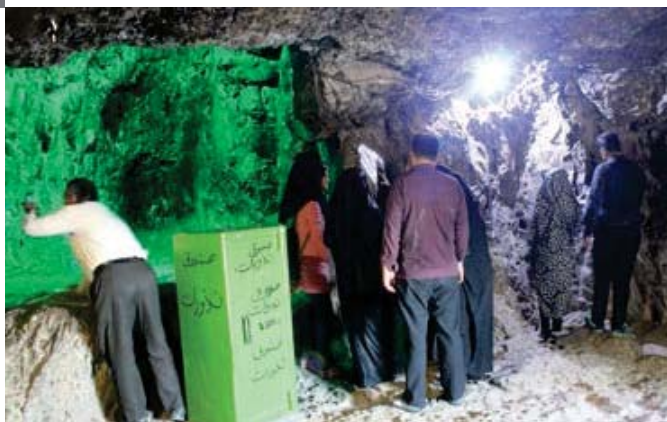
تا سال ۱۳۳۵: محدوده تهران از جهات مختلف و خصوصاً از سمت غرب و شمال گسترش یافته است. در منطقه ۲۰ ضمن گسترش ناچیز بافت در محدوده اطراف حرم، لکه های کوچکی از واحدهای صنعتی در شمال منطقه شکل گرفته که از آن میان می توان به کارخانه های سیمان ری، چیت ری و چیت ممتاز اشاره کرد.

تا سال ۱۳۵۵: از سال ۱۳۳۵ به بعد توسعه کالبدی تهران و اطراف سرعت بیشتری یافته،

تصویر ۲: آبرگیر مقدس در دامنه کوه بی بی شهربانو، زانران قبل ورود به زیارتگاه، این مکان را زیارت می‌کنند. شهری، ایران. عکس: مهدیه خواجه پیری، ۱۳۹۳.

Pic2: Sacred ponds in Bibi Shahrbanoo hillside, the pilgrims visit this place before entering the shrine. Shahr-e-rey, Iran. Photo: Mahdie Khajepiri, 2014.

تصویر ۲
Pic2

دارد، امروزه به عنوان منطقه‌ای با شرایط اقتصادی. اجتماعی ضعیف و پرمسئله، به سکونت و فعالیت گروه‌های خاص اجتماعی تخصیص یافته است. در حالی که هسته باستانی تهران که همچنان عناصر تاریخی منظر فرهنگی شهر را در خود زنده نگه داشته است، از ظرفیت‌های بسیاری برای توسعه و رونق بخشیدن به زندگی ساکنان و حضور مؤثر و فراگیر در مبادلات اجتماعی شهروندان برخوردار بوده که به دلیل جزء‌نگری و ضعف نگرش علمی به مسئله، مغفول مانده است. در برنامه‌ریزی شهرهای توسعه یافته، حفاظت و تداوم منظر فرهنگی شهر، راهبرد اساسی برای مداخلات طرح‌های جدید است که به ساماندهی و احیای هویت تاریخی شهر و ارتقای عملکرد و زیبایی آن می‌انجامد که براساس آن به حفاظت و فعال‌سازی سیستم‌های طبیعی، توپوگرافی، ژئومورفولوژی، آبی و هوایی ناشی از زندگی انسان در بستر شهر می‌انجامد. در این صورت طرح‌های عملیاتی توسعه شهری همچون طرح تفصیلی یا سایر طرح‌های موضعی و موضوعی با رویکرد کل نگر و حفظ منظر فرهنگی و میراثی شهر برنامه‌ریزی و مدیریت خواهند شد.

طبیعت خاص تهران هستند بلکه در ساختار مصنوع، جایگاه سیاسی، نوع معماری، الگوی سکونتی قشرهای مختلف مردم و بسیاری موارد دیگر تأثیرگذار بوده‌اند. کوهستان بی بی شهربانو به عنوان یک عنصر مهم ساخت طبیعی. تاریخی شهر تهران در منطقه باستانی ری، مهم‌ترین ظرفیت فرهنگی شهر است که در روند توسعه آن مغفول مانده و برای بازگشت به زندگی فعال شهری نیازمند برنامه‌ریزی با اتکا به ظرفیت‌های درونی منظر آن است.

آن را تسهیل کرده، راهنمای خوانای شهر محسوب شده و زمینه توزیع ساختمانی را فراهم می‌آورد. تهران به عنوان یک عرصه جغرافیایی از جایگاه طبیعی خاصی برخوردار است که آن را از سایر شهرها متمایز می‌کند و سایر خصوصیات شهر از هویت طبیعی تهران سرچشمه می‌گیرد. این ویژگی طبیعی ساز و کار ویژه ای دارد که چگونگی استقرار عناصر مصنوع در مسیر سازندگی و پاسخ دهندگی محیط از آن بهره می‌برد. این ویژگی‌ها نه تنها معرف

جمع‌بندی | در تبیین ویژگی‌های هویتی شهر تهران از طریق مؤلفه‌های طبیعی سازنده شهر باید به متغیرهایی اصالت داده شود که شاخص تمایز ساختگاه مورد نظر با ساختگاه های شهری دیگر است. توپوگرافی، شیب، آب‌های سطح ارضی، سازه‌های طبیعی و منظرین سامانه تکنیکی از بخش‌های مهم تأثیرگذار در احراز هویت تهران محسوب می‌شود. این عناصر به بستر طبیعی شهر ساختار بخشیده و فهم واقعیت محیطی

فهرست منابع

- باستانی پاریزی، محمد ابراهیم. (۱۳۴۱). محیط سیاسی و زندگانی مشیرالدوله (پیرنیا) و اعلام ایران باستان. تهران: کتابخانه ابن سینا.
- بویس، ماری. (۱۳۴۶). بی بی شهربانو و بانو پارس. ترجمه: حسن جوادی. مجله بررسی‌های تاریخی، (۱۰ و ۹): ۱۴۶-۱۲۵.
- دادگی، فرنخ. (۱۳۸۰). بندهش. تهران: نشر توس.
- قرشی، امان الله. (۱۳۸۰). آب و کوه در اساطیر هند و ایرانی (درآمدی بر علم اعلام جغرافیایی هند و اروپایی). تهران: نشر هرمس، مرکز بین‌المللی گفتگوی تمدن‌ها.
- مهندسین مشاور مهرآزان. (۱۳۸۵). طرح تفصیلی منطقه ۲۰. تهران: شهرداری تهران.

تصویر ۳: همنشینی عناصر مقدس سه‌گانه کوه، آب، درخت در مجموعه زیارتی بی بی شهربانو، شهری، ایران. عکس: مهدیه خواجه پیری، ۱۳۹۳.

Pic3: The companion of triple sacred elements of mountains, water, tree in Bibi ShahrBanoo pilgrimage city. Rey, Iran. Shahr-e-rey, Iran. Photo: Mahdie Khajepiri, 2014.

تصویر ۳
Pic3

تدریجی کوه شده است.

۴. عدم پیش‌بینی کاربری‌های مناسب در اطراف کوه خصوصاً در زمینه‌های گردشگری، فرهنگی، زیارتی
۵. فقدان برنامه حفاظت و احیای فعالیت عناصر تاریخی و باستانی در کوه‌های بی بی شهر بانو و افزایش روند تخریب آنها
۶. شکل‌گیری بافت مسکونی غیررسمی ناهنجار در اطراف کوه و ابنیه ارزشمند تاریخی
۷. آلاینده‌های کارخانه سیمان در نزدیکی کوه و مجموعه بی بی شهربانو (تصویر ۴).

ظرفیت‌های کوهستان بی بی شهربانو در توسعه شهری مسئله‌ای که باعث جذابیت شهرهای امروزی می‌شود، توانایی جذب توسعه‌های جدید هم‌زمان با حفظ منابع میراثی و طبیعی شهر در برنامه‌های مدیریت شهری است. غنای شهری، جذابیت‌های بصری با حفاظت و شناسایی ظرفیت‌های منابع طبیعی و تاریخی و آمیختن آنها با طرح‌های توسعه شهری به وجود می‌آید. منطقه ۲۰ تهران که شهری قدیمی‌ترین هسته شهری تهران بزرگ را در خود

 تصویر
Pic4

The Natural - Cultural Landscape of Tehran

Landscape Capacities of Bibi shahrbanoo Mountain

Mahdie Khajepiri, M.A in Landscape Architecture
mahdieh.piri@gmail.com

Abstract | Cultural landscape is a concept that reflects the interaction of man and nature throughout history and includes cultural values in this relation. The valuable scenery and comprises, maintains and represents the identity and history of a region and its inhabitants. Cultural landscapes occupy a considering space in urban areas which shape a city character to a great extent. Correlation of landscape and people revives a cultural-political section of the society and generates a sense of affiliation to the place. The first step in understanding the capacities of the cultural landscape is the cognition of identifying components which contribute significantly. Identifying components of cultural landscape includes the geographical, historical and human components. The geographical components comprise mountains, plains, rivers and valleys, the historical components comprise buildings, streets and pathways while human components include religion, rites, regional beliefs and similar values. In Tehran, the mountain as one of the most prominent natural features of the city has a special role in the development of cultural-ritual landscapes. Being located southeast of Tehran, Bibi ShahrBanoo Mountain is among such places with landscape features owing to its holiness, religious, archaeological and identifying significance. It offers the three geographical (mountain), historical (tower) and human (ritual ceremonies and religious significance) components together. However, this place have been ignored in Tehran development plans and transformed into an abandoned area and has lost its importance in being a historical-natural place and has been detached from Tehran while it can play an important role in identifying Tehran as a cultural landscape. Preserving the landscape of Bibi ShahrBanoo Mountain relies on simultaneous protection of cultural it is natural and physical properties. In this paper, the significance of Bibi ShahrBanoo in identifying urban landscape has been discussed and some strategies of planning, management and implementation in protection the landscape have been presented preceding the pathology of the status quo. This paper puts the significance of Bibi Shahrbanoo Mountain into scrutiny as an identifying element of urban landscape.

Keywords | Cultural landscape, mountain, Bibi Shahrbanoo, Identity.

تصویر ۴: احداث کارخانه سیمان و وجود تأسیسات آن در جوار کوه مقدس بی بی شهربانو، حیات آن را مورد تهدید قرار داده است. شهر ری، ایران.
عکس: مهدیه خواجه پیری، ۱۳۹۳.

Pic4: Implementation of cement factory and its facility near the holy mountain of Bibi ShahrBanoo threatens its existence. Shahr-e-rey, Iran.
Photo: Mahdie Khajepiri, 2014.

Refrence list

- Bastani Parizi, M.A. (1962). *Mohit-e siasi va zen-degi-ye Moshirodolleh va a'lame Iran-e Bastan* [The political environment and Moshirodolleh's biography and ancient Iran terms]. Tehran: ketabkhane-ye Ebn-e- sina.
- Boyce, M. (1967). Bibi Shahbano & Banoopars. *Journal of Historical Researches*, (9, 10): 125-146.
- Dadegi, F. (2001). *Bondaheshn*. Tehran: Tous publications.
- Eliade, M. (1965). *Le sacre et le profane*. Paris: Gallimard.
- James, P.E & Martin, G. (1981). *All Possible Worlds: a history of geographical ideas*. New York: Jone whiley and sony.
- Mehrazan Consulting engineers. (2006). *Urban detailed plan of 20th district*. Tehran: Tehran municipality.
- Qureshi, A. (2001). *Ab va kooh dar asatir-e hend va Irani* [Water and mountain in legends of Iran and India]. Tehran: Hormos Publication.